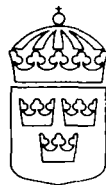

Försvarsutskottets betänkande

1986/87:4

om fiskefartyg som hjälpminsvepare

FöU
1986/87:4

I betänkandet behandlas motion 1985/86:Fö312. Yttranden över motionen från jordbruks- och näringsutskotten bifogas betänkandet som bilagor.

Motionen

1985/86:Fö312 av Göthe Knutson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av hjälpminsvepare,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av speciella lån och lånevillkor för fiskerinäringen som stimulerar till anskaffning av nya fiskefartyg lämpliga för minröjning i krig.

Motionären påpekar att ett antal svenska fiskefartyg är uttagna för tjänst i marinens minröjningsorganisation och där benämns hjälpminsvepare. Av åldersskäl måste varje år en del av fiskefartygen avföras från marinen. Eftersom tillskottet av lämpliga nya fiskefartyg är mycket litet minskar antalet hjälpminsvepare.

Nya fiskefartyg är i allmänhet byggda av stål. De har därmed magnetiska egenskaper och är därför olämpliga för minröjning. Vad som behövs i stor omfattning – anför motionären – är fiskefartyg byggda i omagnetiska material, lämpligen plast (glasfiber) eller trä. Det krävs också en viss storlek och motorstyrka för att de skall kunna tjäna som hjälpminsvepare. Redan när de byggs bör de förberedas för sin krigsuppgift. Merkostnaderna för sådana anpassningsåtgärder bestrids av marinen men det behövs enligt motionären en stimulans eller hjälp åt yrkesfiskaren för att han skall satsa på ett fartygsbygge.

Motionären hävdar att det nu är hög tid för riksdag och regering att besluta om sådana lånevillkor att den svenska fiskeflottan får ett stort tillskott av nya fartyg som lämpar sig för minröjning i krigstid. Han anser att lån för fartygsanskaffning bör förenas med villkor som är mer generösa för fiskaren.

Utskottet

Överbefälhavaren har bekräftat att kvalificerade minjaktfartyg endast kan anskaffas i ett begränsat antal. Det finns därför behov av ganska många hjälpminsvepare. Om statsmakterna stimulerar anskaffning av nya fiskefar-

tyg är överbefälhavaren beredd att frigöra erforderliga medel för åtgärder som anpassar fartygen till minsvepningsuppgiften.

Jordbruks- och näringsutskottet har i sina yttranden lämnat uppgifter om den svenska fiskeflottans storlek, åldersläge m. m. Jordbruksutskottet betonar att det statliga stödet till fiskerinäringen är helt grundat i den svenska fiskeripolitiken och avstyrker att det nuvarande stödet till yrkesfisket förses med villkor om anpassning av fartygen efter militära krav.

Näringsutskottet vitsordar att det finns ett betydande behov av förnyelse inom fiskeflottan. Liksom i jordbruksutskottets yttrande redovisas tidigare planer på att i Sverige bygga stora fiskefartyg i plast. Näringsutskottet påpekar att regeringen har uppdragit åt industriverket att i samråd med överbefälhavaren, överstyrelsen för civil beredskap och sjöfartsverket utreda den svenska varvsindustrins beredskapspolitiska betydelse. Arbetet skall redovisas senast den 1 september 1987.

En omfattande upprustning av den svenska fiskeflottan med särskild hänsyn till behovet av hjälpminsvepare skulle enligt näringsutskottet ställa stora krav på särskilda statliga insatser. Rimligheten av sådana insatser synes böra avgöras i samband med prioriteringar inom försvarssektorn, uttalar näringsutskottet.

Försvarsutskottet konstaterar att havsfisket har betydelse för landets försörjning, inte minst i en avspärrningssituation. Som framgår av yttrandena från jordbruks- och näringsutskottet får fiskerinäringen visst statligt stöd. Från försörjningsberedskapssynpunkt är det viktigt att stödet ger avsedd effekt. Stödet kan motiveras också av fiskarbefolkningens betydelse för havs- och kustövervakningen samt av möjligheterna att utnyttja dess fartyg som hjälpfartyg i marinen. Utskottet har inhämtat att riksdagens revisorer för närvarande genomför en studie angående lån och bidrag som administreras av fiskeristyrelsen.

Minröjningsfunktionen är viktig för vårt totalförsvar. Det finns stort behov av hjälpminsvepare. Om lämpliga hjälpfartyg inte finns tillgängliga måste fler särskilda minröjningsfartyg anskaffas. Kostnaderna härför blir avsevärt högre än om hjälpminsvepare kan användas. Alternativet är att minska minröjningsorganisationen.

Mot denna bakgrund är det angeläget att stimulera nybyggnad av fiskefartyg som lämpar sig för minröjning. Detta får dock i samband med 1987 års försvarsbeslut vägas mot andra angelägna behov.

För att ett fiskefartyg skall lämpa sig som hjälpminsvepare måste det vara byggt av omagnetiskt material och även i övrigt vara anpassat till minröjningsuppgiften. Behovet av omagnetiskt material hänför sig till denna uppgift. Merkostnader för att bygga fiskefartyg i trä eller plast skall alltså i princip bestridas av det militära försvaret. Beredskapshänsyn bör emellertid kunna påverka utnyttjandet av medel till varvsstöd. Sådant stöd i samband med byggande av fiskefartyg av plast kan också vara motiverat för att på sikt minska kostnaderna för fiskeflottans underhåll.

Utskottet förutsätter att berörda myndigheter fortsätter påbörjade diskussioner om hur fler hjälpminsvepare skall kunna tillföras. 1987 års försvarsbeslut förbereds för närvarande av 1984 års försvarskommitté. Riksdagen bör inte uttala sig enligt motionärens förslag.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motion 1985/86:Fö312.

FöU 1986/87:4

Stockholm den 2 december 1986

På försvarsutskottets vägnar

Lennart Blom

Närvarande: Lennart Blom (m), Olle Göransson (s), Åke Gustavsson (s), Kerstin Ekman (fp), Evert Hedberg (s), Ingvar Björk (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Iréne Vestlund (s), Gunhild Bolander (c), Christer Skoog (s), Barbro Evermo (s), Wiggo Komstedt (m) och Ingbritt Irhammar (c).

1986/87:2 y

om nybyggnation av fiskefartyg som är lämpliga för minröjning

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har genom beslut den 10 april 1986 berett jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1985/86:Fö312 av Göthe Knutson (m) om nybyggnation av fiskefartyg som är lämpliga för minröjning. Med anledning härav får utskottet anföra följande.

I motionen konstateras att fiskefartyg i stor omfattning tagits i anspråk av försvaret som hjälpminsvepare. För minröjning krävs att minsveparen är byggd av trä eller annat icke-magnetiskt material. Varje år försvinner ett antal fartyg i minröjningsorganisationen av åldersskäl. Eftersom tillskottet av lämpliga nya fiskefartyg är mycket litet krymper antalet hjälpminsvepare för varje år. Enligt motionen kommer behovet av hjälpminsvepare även i den framtida organisationen att vara betydande. Mot den bakgrunden yrkas i motionen bl. a. att riksdagen uttalar att speciella lån och lånevillkor för fiskerinäringen är nödvändiga för att stimulera till anskaffning av nya fiskefartyg lämpliga för minröjning i krig (yrkande 2). Fiskerilånen för fartygsanskaffning måste ses som en kombinerad insats. De generösare villkor som är nödvändiga för att den svenska fiskeflottan skall hålla modern standard är också nödvändiga för att trygga ett mycket angeläget behov i vårt försvar, anför motionären.

I den svenska fiskeflottan finns enligt fiskeristyrelsens statistik för närvarande 495 skepp (dvs. fartyg över 12 meters längd). Av dessa är 81 byggda under den senaste tioårsperioden. Uppgifter om hjälpminsvepare ingår icke i fiskeristyrelsens statistik och ej heller uppgifter om i vilket material fartygen är byggda. Det stora flertalet nyare fiskefartyg torde dock vara byggda i stål. Inom fiskeristyrelsen har projekt drivits tidigare i syfte att få fram fiskefartyg av plast som skulle kunna utrustas som hjälpminsvepare (Jfr JoU 1982/83:7 s. 2 ff). Dessa projekt har dock varit mindre framgångsrika. Enligt uppgift från fiskeristyrelsen har överläggningar nyligen änyo förts, denna gång med ett utländskt skeppsvarv, om konstruktion av fiskefartyg i plast.

Fiskerinäringen erhåller visst statligt stöd. Stödet utgör ett led i fiskeripolitiken.

Målet för fiskeripolitiken som fastställdes år 1978 är att skapa förutsättningar för att de som är sysselsatta i fiskerinäringen kan få, både en ekonomisk och en social standard som är jämförbar med den som erbjuds inom andra näringar och trygghet i arbetet samtidigt som konsumenterna

erbjuds fisk av god kvalitet till rimliga priser. Vidare anges som mål att fisket inom de gränser som ges av en ansvarsfull hushållning med fisktillgångarna skall bedrivas så effektivt som möjligt och fångsterna bestämmas av möjligheterna till lönsam och stabil avsättning. Hänsyn skall tas till behovet av sysselsättning främst i kust- och skärgårdsområden där fisket har stor regionalpolitisk betydelse.

En del av det statliga stödet till näringen utgår i form av fiskerilån, lånegaranti och statsbidrag vid förvärv av nytt fiskefartyg eller begagnat fartyg med hög standard. Reglerna härför återfinns i förordningen (1985:439) om statligt stöd till yrkesfisket. Enligt förordningen lämnas stöd endast till åtgärder som är önskvärda från allmän synpunkt och företagsekonomiskt motiverade. Vid en bedömning av önskvärdenheten från allmän synpunkt skall beaktas behovet av en tillfredsställande arbetsmiljö och av sysselsättning i kust- och skärgårdsområden. Nu ifrågasatt stöd lämnas icke till investeringar i de allra största fiskefartygen som kan komma i fråga för s. k. varvstöd.

Utskottet ställer sig självfallet positivt till att fartyg som i fredstid nyttjas av fiskerinäringen kan tas ut till militär användning i krigsorganisationen. Som framgår av den tidigare redogörelsen förs också diskussioner i fiskeristyrelsen om möjligheten att få fram fartyg i material som skulle göra dem lämpliga att utnyttjas som hjälpminsvepare.

Utskottet får vidare betona att det statliga stödet till fiskerinäringen är helt grundat i den svenska fiskeripolitiken. Motionärens tes att fiskerilånen måste ses som en kombinerad insats saknar grund i gällande fiskeripolitik.

Utskottet avstyrker således motionen till den del som denna utmynnar i förslag att det nuvarande stödet till yrkesfisket förses med villkor om anpassning av fartygen efter militära krav. Om däremot särskilda stödformer utarbetas för att uppmuntra yrkesfiskarna att anskaffa fartyg i sådana material som gör dem lämpliga att tjänstgöra i krigsorganisationen möter ett sådant förfarande givetvis inga invändningar från jordbruksutskottets sida. Utskottet förutsätter därvid att stödet icke kommer att belasta jordbrukshuvudtiteln.

Stockholm den 21 oktober 1986

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Arne Andersson i Ljung (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Kerstin Gellerman (fp), Jens Eriksson (m), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), John Andersson (vpk) och Leif Marklund (s).

Näringsutskottets yttrande

FöU 1986/87:4

Bilaga 2

1986/87:1 y

om nybyggnad av fiskefartyg som är lämpliga för minröjning

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1985/86:Fö312 av Göthe Knutson (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om (1) behovet av hjälpminsvepare och (2) nödvändigheten av speciella lån och lånevillkor för fiskerinäringen som stimulerar till anskaffning av nya fiskefartyg lämpliga för minröjning i krig.

Näringsutskottet anser sig i sitt yttrande böra belysa främst svensk varvsindustris förutsättningar att leverera fiskefartyg lämpade för minröjning – dvs. byggda i icke-magnetiskt material – och möjligheterna till statligt varvsstöd i samband med sådana leveranser.

Bakgrund

Den svenska fiskeflottan

Följande uppgifter om den svenska fiskeflottan bygger på en marknadsöversikt av dåvarande nämnden för fartygskreditgarantier (FKN) sommaren 1985, med komplettering i december 1985. Från statens industriverk, som numera har övertagit FKN:s uppgifter, har visst ytterligare material inhämtats.

Antalet svenska fiskefartyg över 50 bruttoregister-ton (BRT) uppgick vid årsskiftet 1985-1986 till drygt 300. Fiskeflottans storleks- och åldersstruktur framgår av följande uppställning:

	50-99 BRT	100-199 BRT	200- BRT	Summa
Byggnadsår				
-1965	202	34	5	241
1966-1975	5	24	9	38
1976-1985	8	17	6	31
Summa	215	75	20	310

Drygt tre fjärdedelar av fartygen är minst 20 år gamla, och den övervägande delen av dessa är relativt små (mindre än 100 BRT). Många är byggda i trä. De fartyg som har byggts under senare år är genomsnittligt större. Med enstaka undantag är dessa fartyg byggda i stål.

Årligen skrotas ett tiotal äldre fiskefartyg. De har ersatts huvudsakligen

med begagnade fartyg som köpts i utlandet. Sedan år 1983 har emellertid den svenska fiskeflottan fått ett tillskott med ett tiotal fartyg nybyggda vid varv i Sverige, vartill kommer några fartyg byggda i Danmark. Det finns ett betydande behov av förnyelse inom fiskeflottan.

Varvsindustrins produktion av fiskefartyg

De senaste årens nybyggnadsverksamhet i Sverige har avsett främst fartyg under 200 BRT. Leverantörer har varit några mindre, privatägda varv, av vilka flertalet har kapacitet för att bygga något enstaka fartyg om året. Under år 1985 levererades dock tre större trålare om 380 BRT från Kalmar Fartygsreparationer AB. Detta företag har sedermera inställt betalningarna. Även flera av de andra privatägda varven har i dag ekonomiska svårigheter.

Inom svensk varvsindustri bedöms att marknaden för nybyggda fiskefartyg i Sverige, trots behovet av förnyelse, även fortsättningsvis kommer att vara mycket begränsad. Anledningen härtill är främst fiskerinäringens struktur. En investering i ett nybyggt fiskefartyg innebär en stor finansiell belastning för företagen i branschen. För en trålare i storleksklassen 200 BRT är det fråga om en anskaffningskostnad av 8–12 milj. kr.

Som nämnts är moderna fiskefartyg i regel byggda i stål. Tekniken att bygga fartygsskrov i plast av erforderlig storlek är emellertid fullt utvecklad i Sverige. Vid Karlskronavarvet AB, som ingår i den statliga Svenska Varv-koncernen, byggs skrov till fartyg avsedda för bl. a. minröjning enligt den s. k. GRP-sandwichtekniken. Denna teknik har också sålts till utlandet.

Enligt uppgift från Karlskronavarvet har företaget tidigare haft planer på att starta produktion av stora fiskefartyg i plast. Ett sådant fartyg, trålaren Astrid II om 177 BRT, byggdes år 1981 som ett led i utvecklingsarbetet med den nya tekniken. Trots att Astrid II anses vara en lyckad konstruktion saknas det enligt Karlskronavarvets bedömning en kommersiellt intressant marknad i Sverige för sådana fartyg. Detta gäller trots att kostnaderna för nybyggnad, drift och underhåll inte är högre för ett fiskefartyg med plastskev än för ett motsvarande fartyg i stål.

Varvsstödet

Riksdagen godkände i maj 1986 ändrade riktlinjer för det statliga stödet till varvsindustrin (prop. 1985/86:120, NU 1985/86:34, rskr. 1985/86:314). Beslutet innebar ett begränsat fortsatt stöd. Visst generellt projektstöd skall sålunda lämnas t. o. m. år 1989 i form av kreditgaranti, räntestöd eller kontantstöd. Stödet baseras på de normer för varvsstöd som har överenskommit inom ramen för OECD. Föreskrifter om stödet finns i förordningen (1986:553) om statligt stöd till fartygsfinansiering.

Stödformen kontantstöd har införts som en komplettering av det tidigare räntestödet med anledning av önskemål från de mindre, privatägda varven. Även på några andra punkter har de ändrade riktlinjerna för varvsstödet inneburit förbättringar för dessa företag. Bl. a. har storleksgränsen vid projektstöd till fartygsnybyggnader sänkts från 300 BRT till 200 BRT i syfte att varvens möjligheter att konkurrera om nybeställningar för fiskefartyg och

andra mindre fartyg skall öka. Vidare har den tidigare begränsningen av stödet till vissa stödberättigade varvsföretag upphört.

Enligt uppgift från statens industriverk har de ändrade reglerna för stödet lett till ett ökat antal förfrågningar om varvsstöd för fiskefartyg. Några ansökningar har emellertid ännu inte kommit in.

Det bör påpekas att stödformerna räntestöd och kontantstöd är så konstruerade att subventionsgraden minskar vid fallande internationella räntor. Vid nuvarande räntenivåer är stödet obetydligt.

Utredning om beredskapen på varvsområdet

Produktionen av stora handelsfartyg inom Svenska Varv är nu under avveckling. Även kapaciteten inom de privatägda varven, som arbetar främst med nybyggnad och reparation av mindre fartyg för inhemska beställare, har under senare år minskat som en följd av marknadsläget och den successiva nedtrappningen av varvsstödet. Mot bakgrund därav har det ansetts angeläget från beredskapssynpunkt att viss kapacitet säkerställs vid dessa varv, i första hand för underhåll och reparation. Som ett led i 1986 års beslut om varvsstödet har 25 milj. kr. anvisats för ändamålet. Medlen skall ställas till statens industriverks förfogande under en treårsperiod.

Vidare har regeringen uppdragit åt industriverket att i samråd med överbefälhavaren, överstyrelsen för civil beredskap och sjöfartsverket utreda den svenska varvsindustrins beredskapspolitiska betydelse. Arbetet skall redovisas senast den 1 september 1987. Industriverket har nyligen lagt fram förslag till regeringen om att verket skall få använda 10 milj. kr. av det särskilda anslaget för stödinsatser fram till nämnda tidpunkt.

Näringsutskottet

Av de uppgifter som näringsutskottet har redovisat framgår att det inom landet finns viss kapacitet för tillverkning av fiskefartyg och att statligt varvsstöd i viss utsträckning kan lämnas vid nybyggnad av sådana fartyg. I den mån det finns efterfrågan på fiskefartyg av icke-magnetiskt material som är lämpade för minröjning kan varvsstöd givetvis komma i fråga även för sådana fartyg. Det är emellertid uppenbart att en omfattande upprustning av den svenska fiskeflottan med särskild hänsyn till marinens behov av hjälpminsvepare enligt motionärens önskemål skulle ställa stora krav på särskilda statliga insatser. Näringsutskottet saknar anledning att ta ställning till frågan om rimligheten av sådana insatser. Denna fråga synes böra avgöras i samband med prioriteringar inom försvarssektorn.

Stockholm den 14 oktober 1986

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lennart Pettersson (s), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Ivar Franzén (c), Birgitta Johansson (s), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Jörn Svensson (vpk), Reynoldh Furustrand (s), Gudrun Norberg (fp), Lars Ahlström (m) och Mats Lindberg (s).

FöU 1986/87:4
Bilaga 2

